

РОЗВИТОК БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Ю. О. Цінівська

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, група ТУР-51м,
навчально-науковий інститут агроєкології та землеустрою
Науковий керівник - ст. викладач М. С. Яковишина

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті розглядається розвиток безбар'єрного туризму у світі. Окреслене поняття безбар'єрного простору. Зазначені принципи Конвенції про права інвалідів. Наведені приклади облаштування туристичної інфраструктури для людей з особливими потребами у туристичних дестинаціях. Наведені основні норми та вимоги до організації безбар'єрного простору в Україні та світі. Запропоновано напрямки розвитку туристичної інфраструктури для людей з інвалідністю в Україні, на прикладі закордонних засобів розміщення.

Ключові слова: безбар'єрний простір, безбар'єрний туризм, інклюзивний туризм, простір для людей з обмеженими можливостями, туризм для людей з інвалідністю.

The development of barrier-free tourism in the world is defined in the article. Outlined concept of barrier-free space. The specified principles of the Convention on the Rights of the Disabled. Examples of arranging tourist infrastructure for people with special needs in tourist destinations are given. The basic norms and requirements for the organization of barrier-free space in Ukraine and the world are given. The directions of development of tourist infrastructure for people with disabilities in Ukraine are offered, on the example of foreign accommodation facilities.

Keywords: barrier-free space, barrier-free tourism, inclusive tourism, space for people with disabilities, tourism for people with disabilities.

У світі налічується понад 700 мільйонів людей з певними формами інвалідності [1]. За даними Державної служби статистики України, станом на 2021 рік, в Україні кількість людей з певними формами інвалідності становить 2 мільйони 703 тисячі осіб [2]. Більшість з них мають бажання безпечно подорожувати без перешкод, як територією України, так і закордон. Основним інструментом для забезпечення комфортних умов подорожі для людей з обмеженими можливостями є втілення ідеї безбар'єрного туризму.

Концепцію «безбар'єрного простору» вперше було розроблено в США в період 1970-1990 рр. з метою облаштування середовища, доступного та зручного для людей з обмеженими можливостями та забезпечення їх безперешкодної життєдіяльності [3]. На даний час існують різноманітні напрямки туризму, які забезпечують потреби людей з інклюзіями, зокрема: туризм для глухонімих, туризм для сліпих, реабілітаційний туризм, корекційно-освітній туризм, туризм для людей з обмеженими можливостями, інвалідний туризм, доступний туризм.

Окремі питання безбар'єрного туризму висвітлені у публікаціях українських та закордонних авторів. Зокрема, інклюзивно-реабілітаційний туризм. Аналіз останніх досліджень показав, що єдиного загальноприйнятого терміну та визначення безбар'єрного туризму немає. В аспекті розгляду туризму для людей з обмеженими можливостями

найбільш часто вживаються дефініції: accessible tourism (з англ. «доступний туризм»), tourism for all (з англ. «туризм для всіх»), tourism without barriers (з англ. «туризм без бар'єрів»), barrier-free tourism (з англ. «безбар'єрний туризм»), а також tourism for people with disabilities (з англ. «туризм для людей з обмеженими можливостями»). Проблема адаптації інвалідів до суспільного середовища, зокрема організації доступних подорожей є актуальною і потребує подальшого дослідження.

Мета дослідження – зробити огляд міжнародного досвіду організації та розвитку безбар'єрного туризму. Для досягнення поставленої мети були окреслені завдання: огляд міжнародних нормативно-правових актів організації туризму для людей з обмеженими можливостями; аналіз міжнародного досвіду облаштування простору для безбар'єрного туризму

У процесі інтеграції до європейської та світової спільноти, Україна ратифікувала низку міжнародних нормативно-правових актів, які здійснюють вплив на формування національної політики і практики щодо впровадження принципів доступності в різні сфери життєдіяльності осіб з інвалідністю та створення рівних можливостей для усіх громадян [4]. Розробкою норм та рекомендацій щодо захисту прав людей з обмеженими можливостями для урядів різних країн займаються міжнародні організації, зокрема, Організація Об'єднаних Націй (ООН) та ЮНЕСКО.

13 грудня 2006 року Генеральна Асамблея ООН прийняла Конвенцію про права інвалідів, в якій прописані чіткі інструменти соціального розвитку та захисту прав людей з обмеженими можливостями. Принципами конвенції є: повага особливостей інвалідів; доступність; рівність можливостей; повага до притаманної кожній людині гідності та особистої незалежності; повага до здібностей дітей-інвалідів; недискримінація; повне й ефективне залучення в суспільство; рівність чоловіків і жінок тощо [5].

Ідею безбар'єрного туризму можна втілити лише за наявності облаштованого доступного (безбар'єрного) простору. Згідно з Конвенцією про права осіб з інвалідністю, та положенням Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я: «Доступний простір – це фізичне оточення, об'єкти транспорту, інформації та зв'язку, дообладнані для безперешкодної та безбар'єрної життєдіяльності індивіда або групи людей з урахуванням їх особливих потреб. Доступність простору визначається рівнем його можливого використання відповідною групою населення».

Для прикладу, у Німеччині, на кінець 2015 року, проживало 7,6 мільйона осіб із серйозні фізичні вади. Тому, з метою розвитку культурно-пізнавального туризму, всі місця дозвілля було облаштовано з урахуванням потреб людей з обмеженими можливостями. У мистецьких закладах, музеях інваліди можуть скористатись кріслами-колясками, які знаходяться в даних приміщеннях. Для прикладу, у Мюнхені, туристи з обмеженими можливостями зі своєю сім'єю можуть обрати екскурсію на цілий день, яка включає перевезення для людей на інвалідних візках історичною частиною міста у супроводі приватного професійного гіда. У Берліні офіційний туристичний сайт Visit Berlin має додаток, розрахований на потреби маломобільних туристів і надає рекомендації щодо доступності готелів, ресторанів, історичних пам'яток. [5].

У Фінляндії (регіон Порвоо) знаходиться кілька дрібних фірм, які надають послуги з організації водного туризму для інвалідів на прогулянкових судах, спеціально облаштованих для підняття людей на інвалідних кріслах [5].

Гірський курорт Тіроль в Австрії є одним з найкраще облаштованих для безбар'єрного туризму в Європі. В Тіролі нараховується найбільше місць, пристосованих для інвалідних колясок, де люди з обмеженими можливостями можуть не просто безперешкодно гуляти доріжками Тіролю і оглядати визначні пам'ятки, але й підніматися на різну гірську висоту і займатися доступними для них активними видами спорту [5].

В США в аеропорту Хартсфілд-Джексон (штат Атланата) облаштовано спеціальний простір для дітей-аутистів, у якому є басейн з кульками, тактильна панель і водяні колони, які заспокійливо впливають на особливих пасажирів [5].

Служба національних парків США створила інновацію – каноємобіль – човен завдовжки близько 8 м, пристосований для потреб інвалідів, в якому є спеціальні сидіння і механізм для управління, що дозволяє відвідувачам з обмеженими можливостями досліджувати водні заповідні об'єкти, що раніше було недоступним. Пересуватися на них можуть люди з різними фізичними вадами.

У столиці ПАР в Кейптауні створений парк, в якому облаштований спеціальний ароматичний сад для тих, хто погано бачить або сліпих, в якому ростуть лаванда, розмарин і черемша, а також створено об'ємну мозаїку із зображеннями природи [5].

В Амстердамі більшість визначних історичних пам'яток архітектури доступні для людей з фізичними вадами; компанія Blue Blue Boat пропонує подорожі каналами на човнах, обладнаних спеціальними столами, пандусами; можна замовити спеціально оснащену велосипедну екскурсію – на велосипедах Fun 2 Go, де є два сидіння та один комплект педалей, або Firefly – на електричному ручному велосипеді.

У Барселоні громадський наземний транспорт має пандуси, а метро – спеціальні ліфти; канатна дорога на Montjuic облаштована для людей з інвалідністю; люди на візках можуть потрапити в середину відомих пам'яток La Sagrada Familia та ринок La Bogueria Market; на широких барселонських пляжах використовуються коляски-амфібії, рампи, а на піску – спеціальні дерев'яні доріжки.

З метою створення комфортних умов для відпочинку людей з фізичними вадами в Україні розроблено спеціальні положення щодо облаштування простору в місцях рекреації.

Серед рекомендацій до облаштування простору готелю варто виділити наступні: наявність ліфтів для інвалідних колясок; автостоянки розташовуються на рівному місці, а не на схилі; відсутність сходів до кімнати або всередині приміщення. До рекомендацій по облаштуванню готельного номеру відносяться: біля ліжка повинно бути достатньо місця для повороту інвалідного крісла; антиковзаючий килим з коротким ворсом; усі двері та коридори доступні для інвалідних візків; бажані розсувні двері; пульти дистанційного керування, комп'ютер, телефон повинні бути розміщені на висоті столу; у душовій кімнаті має бути місце для інвалідного візку тощо.

Після завершення війни в Україні очікується поживлення туризму, зокрема, і збільшення кількості в'їзних туристів. Тому Україна повинна підготувати туристичну інфраструктуру для людей з обмеженими можливостями. Варто пам'ятати про фізичну та соціальну реабілітацію українських воїнів, які будуть заново відкривати для себе і своїх родин природні та історико-культурні пам'ятки звільненої оновленої України.

Отже, безбар'єрний туризм може бути одним із методів соціальної реабілітації в Україні, він може істотно покращити життя людей з обмеженими можливостями. Вільний доступ до пізнання навколишнього світу через туризм наповнить життя змістом. Безбар'єрний туризм дозволяє людям з різними формами інвалідності під час відпочинку бути активними.

1. Barrier Free Tourism. *ETHICAL* April, 2008. URL: https://www.accessibletourism.org/resources/tourism_review_ethical_april_2008.pdf (дата звернення: 27.10.2022).
2. Соціальний захист населення України у 2019 році. *Державна служба статистики України*, 2020. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/07/zb_szn_2019.pdf (дата звернення: 27.10.2022).
3. Інвалідність та суспільство : навчально-методичний посібник. / За заг. редакцією Байди Л.Ю., Красюкової-Еннс О.В. Київ, 2012. 216 с.
4. Топалова О. І. Суспільно-географічні передумови та перспективи розвитку адаптивного туризму в Україні : автореф. дис. ... канд. геогр. наук; спец. : 11.00.02 економічна та соціальна географія. Київ, 2016. 175 с.
5. Барна Н.В., Коротеева А.В. Інклюзивно-реабілітаційний туризм : посібник. Київ, 2020. 124 с.